

Młodożeniec Stanisław (1895-1959)

– zestawienie bibliograficzne w wyborze

Poeta, prozaik, dramaturg. Pseudonimy: m.in. Jan Chmurek, Jan Rut, Karol, K. Mrozek i K. Wnuk.

Urodził się 31 stycznia 1895 roku w Dobrocicach pod Sandomierzem, w zamożnej rodzinie chłopskiej. Podstawowe wykształcenie odebrał w Klimontowie, potem w Sandomierzu, gdzie uzyskał także świadectwo dojrzałości. W 1914 miał rozpocząć studia, jednak te plany musiał odsunąć ze względu na wojnę. Kilka następných lat spędził w Rosji, był m.in. świadkiem rewolucji 1917 roku.

Do kraju powrócił w połowie 1918 roku. Jesienią rozpoczął studia polonistyczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, przerywając je dwukrotnie z powodu służby wojskowej. Jego kolegą ze studiów był Bruno Jasieński, za którego pośrednictwem Młodożeniec zbliżył się do Tytusa Czyżewskiego i środowiska formistów. W tym czasie poeta zaangażował się też w ruch futurystyczny i wraz z Jasieńskim założył klub "Katarynka".

Do wybuchu II wojny światowej był nauczycielem gimnazjalnym. Od 1922 r. pracował jako nauczyciel gimnazjum w Kielcach, następnie w Gimnazjum Państwowym im. J. Zamoyskiego w Zamościu (1923-1925). Żonaty z Anną Arlitewicz, córką dyrektora gimnazjum w Lublinie, utalentowaną malarką, zorganizował i prowadził z jej udziałem ambitny teatr szkolny. W czasie pobytu w Zamościu nawiązał znajomość z Bolesławem Leśmianem i wygłosił odczyt publiczny na temat jego twórczości. Działał w zamojskim Kole Miłośników Książki. Nakładem KMK wydał tomik poetycki „Kwadraty” (1925), w części dedykowany zamojskim bibliofilom.

W 1925 roku poeta przeniósł się wraz z rodziną do Warszawy i rozpoczął pracę polonisty, najpierw w Gimnazjum Państwowym im. Narcyzy Żmichowskiej (1925 - 1928), później w Gimnazjum im. Stefana Batorego (1928-1939). Tutaj jego uczniem był Krzysztof Kamil Baczyński.

W czasie II wojny światowej Młodożeniec brał czynny udział w działaniach zbrojnych. Internowany na Węgrzech, przedostał się do Syrii i walczył w Egipcie. W 1942 osiadł w Londynie, gdzie mieszkał przez wiele lat. Zajmował się wówczas głównie publicystyką, pisał opowiadania, a także wiersze dla dzieci.

Do kraju wrócił w 1957 roku, na dwa lata przed śmiercią. Zmarł 21 stycznia 1959 w Warszawie.

Twórczość (wybór)

1. Chłopska pieśń [w.] / Stanisław Młodożeniec // Dziennik Ludowy. – 1960, nr 17, s. 5
2. Czekąła ziemia..., Dziecko [w.] / Stanisław Młodożeniec // Świetlica. – 1945, nr 5, s. 4-5
3. Dzwony i kwiaty ; Sandomierz ; Warwick [w.] / Stanisław Młodożeniec // Życie. – 1954, nr 51-52, s. 7
4. Futuro-gamy i futuro-pejzaże / Stanisław Młodożeniec. – Warszawa : "Wąkopy", 1934
5. Grunwald / Stanisław Młodożeniec. – Olsztyn : "Pojezierze", 1976
6. Grunwald : słuchowisko w 8 epizodach / Stanisław Młodożeniec. – Londyn : Stronnictwo Ludowe, 1943
7. Heród : ucieszna tragedia w 3 aktach z interludiami. Prapremiera. Warszawa: Teatr Comedia 1934 // Naprzód. – 1934, nr 323
Toż: Robotnik. – 1934, nr 457 ; Wici. – 1934, nr 48-51 ; 1935, nr 1
8. Humor Sienkiewicza / Stanisław Młodożeniec // Ziemia Zamojska. – 1924, nr 30-31, s. 5-9
9. Hymn wiciowy [w.] / Stanisław Młodożeniec // Chłopski Sztandar. – 1945, nr 10, s. 1
10. Julisine kochanie / Stanisław Młodożeniec // Zielony Sztandar. – 1959, nr 40-41, s. 44
11. Kolęda [w.] / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1951, nr 19, s. 1
Toż.: Gazeta Niedzielną. – 1993, nr 1, s. 10
12. Koniec cywilizacji papieru : wybór publicystyki z lat 1933-1939 / Stanisław Młodożeniec ; zebr., wstępem i przypisami opatrzył Arkadiusz Michał Stasiak. – Sandomierz : Towarzystwo im. Stanisława Młodożeńca w Dobrocicach, 2008
13. Kreski i futureski / Stanisław Młodożeniec. – Klub Futurystów "Katarzynka", 1921
14. Kwadraty / Stanisław Młodożeniec. – Zamość : nakł. Zamojskiego Koła Miłośników Książki, 1925
Rec.: Broniewski Władysław. Poezje Młodożeńca // Wiadomości Literackie. – 1926, nr 4, s. 5 ; P.S. Pokłosie // Silva Rerum. – 1925, s. 17-18
15. Kwadraty / Stanisław Młodożeniec. – Kraków : Przedsiębiorstwo Poligraficzne DEKA, 2009

16. Lajkonik w piramidach [fragm. prozy] / Stanisław Młodożeniec // Sycyna. – 1995, nr 4, s. 4
17. Lato [w.] / Stanisław Młodożeniec // Ikar. – 1995, nr 7/8, s. 50
Toż.: Akapit. – 2000, nr 2, s. 33
18. List Stanisława Młodożeńca do Ludowców // Jutro Polski. – 1955, nr 14-15, s. 9 [streszcz. listu otwartego druk. w Słowie Ludowym 1955, nr 2 w Nowym Jorku]
19. Łąka / Stanisław Młodożeniec // Ziemia Kielecka. – 1957, nr 6, s. 9
20. Marja : powieść ukraińska. Cz. 1, Tekst. Cz. 2, Objąsnienia i przypisy / Antoni Malczewski ; oprac. Stanisław Młodożeniec. – Warszawa : "Biblioteka Polska", [1928]
21. Na Budzeniu : powieść / Stanisław Młodożeniec // Wici. – 1936, nr 13-30, 39-44, 46-51/52 ; 1937, nr 1-8, 10-13, 44-49, ; 1938, nr 4-9
22. Na rocznicę czynu chłopskiego / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1960, nr 14, s. 2
23. Na Placu Trafalgar / Stanisław Młodożeniec // Kamena. – 1957, nr 8, s. 3
24. Na przedwiośniu [w.] / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1950, nr 7, s. 3
25. Na Święto Ludowe [w.] / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1950, nr 10, s. 3
26. Na Wielkanoc [w.] / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1954, nr 7, s. 1
27. Na Zielone Święta [w.] / Stanisław Młodożeniec // Chłopi i Państwo. – 1947, nr 13, s. 1
Toż: Chłopski Sztandar. – 1947, nr 21, s. 1 ; Piast. – 1947, nr 18, s. 6
28. Niedziela / Stanisław Młodożeniec. – Warszawa : "Europa", 1930
29. O nowy ład : (w poszukiwaniu chłopskiego programu) / Stanisław Młodożeniec // Młoda Myśl Ludowa. – 1935, nr 4/5 ; odb. Warszawa : "Młoda Myśl Ludowa", 1935
30. O wsi [w.] / Stanisław Młodożeniec // Nowa Wieś. – 1989, nr 6, s. 17
31. Odnowione stronnictwo / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1954, nr 2-3, s. 4-6 [słuch. rad.]
32. Opowiadania / Stanisław Młodożeniec ; zebrał, oprac. wstępem i przypisami opatrzył Wincenty Burek. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1973
33. Opowiadania / Stanisław Młodożeniec ; zebrał, oprac. i komentarzem opatrzył Wincenty Burek, wstęp Zygmunt Ziątek. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1976
Rec.: Adamiec Witold. Wieś Młodożeńca // Nowe Książki. – 1977, nr 5, s. 45-47 ; Zawada Andrzej. Tragicznie spóźniony debiut // Twórczość. – 1977, nr 3, s. 118-121

34. Ostatni kongres [w.] / Stanisław Młodożeniec // Chłopski Sztandar. – 1945, nr 6, s. 1
35. Ostatni Kongres ; Noc ; Południe [w.] // Poezja. – 1978, nr 7/8, s. 71-73
36. Pieśń o pracy / Stanisław Młodożeniec // Wieści. – 1960, nr 1, s. 1
37. Pieśń o sztandarze [w.] / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1991, nr 3, s. 4
38. Pieśń wiary [w.] / Stanisław Młodożeniec // Gazeta Zachodnia. – 1947, nr 70, s. 5
39. Pieśń wiciowa [w.] / Stanisław Młodożeniec // Chłopi i Państwo. – 1948, nr 13-14, s. 3
40. Pod Wojdą (1942-1957) [poemat – fragm..] / Stanisław Młodożeniec // Dziennik Ludowy. – 1958, nr 1, s. 3-4
Toż.: Zielony Sztandar. – 1958, nr 1, s. 1
41. Poezje wybrane / Stanisław Młodożeniec ; wybór, wstęp i nota biogr. Tomasz Burek. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1977
42. Poezje wybrane (II) / Stanisław Młodożeniec. Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1989
43. Sołtysowa obraza ; Wyścigi / Stanisław Młodożeniec ; postł. Aniela Ożdżyńska. – Sandomierz : Wydawnictwo Diecezjalne, 2001
44. Szewc [fragm.] / Stanisław Młodożeniec // Orka. – 1958, nr 13, s. 1, 5
45. Utwory poetyckie / Stanisław Młodożeniec ; zebrał, oprac., wstępem i przypisami opatrzył Wincenty Burek. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1973
46. W Darowie / Stanisław Młodożeniec. – Warszawa : Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych, 1938
47. W Dolinie Małej Wody / Stanisław Młodożeniec. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, dr. 1958
Rec.: Sadkowski Waław. Skąd nasz ród... // Nowe książki. – 1959, nr 4, s. 216-217
48. W Wojniczu ; Wiśnicz [w.] / Stanisław Młodożeniec // Życie. – 1954, nr 16, s. 5
49. Wiater : widowisko w 3 aktach z prologiem / Stanisław Młodożeniec. – Warszawa : Związek Młodzieży Wiejskiej R. P., 1937
50. Wieczór ; Zamieć [w.] / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1950, nr 4, s. 3
51. Wiersze wybrane / Stanisław Młodożeniec. – Warszawa : Czytelnik, 1958
Rec.: Lipski Jan Józef. Suma twórczości jednego z pierwszych w Polsce futurystów // Nowe Książki. – 1959, nr 6, s. 334-336
52. Wieś [w.] / Stanisław Młodożeniec // Ikar. – 1995, nr 7/8, s. 50

53. Wilia [w.] / Stanisław Młodożeniec // Poezja Dzisiaj. – 2002, nr 27/28, s. 19-20
54. Wiosenne obrazki / Stanisław Młodożeniec. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1959
55. Wiosna: 1. W parku, 2. Na ulicy [w.] / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1954, nr 6, s. 3
56. Wspomnienia z Dobrocic / Stanisław Młodożeniec // Zeszyty Sandomierskie. – 1997, nr 6, s. 62-64
57. Wspomnienie o Jędrzeju Cierniaku / Stanisław Młodożeniec // Orka. – 1958, nr 10, s. 3
58. Współczesna literatura polska [wykład] / Stanisław Młodożeniec. – Warszawa, 1933
59. Wyścigi [fragm.] / Stanisław Młodożeniec // Dziennik Ludowy. – 1957, nr 70, s. 8
60. Z Walerki się wzięło / Stanisław Młodożeniec // Przyjaciółki. – 1959, nr 13, s. 3-4
61. Zaboreczno [w.] / Stanisław Młodożeniec // Zielony Sztandar. – 1958, nr 14, s. 5
62. Zamieć [w.] / Stanisław Młodożeniec // Praca Oświatowa. – 1947, nr 1, s. 35-37
63. Zielone Świątki [słuchowisko radiowe]. Radio Kair, 1941
64. Żywią i bronią [w.] / Stanisław Młodożeniec // Jutro Polski. – 1991, nr 2, s. 2

Utwory i teksty w pracach zbiorowych i antologiach

1. Antologia polskiego futuryzmu i Nowej Sztuki / wybór tekstów Helena Zaworska. – Wrocław- Warszawa-Kraków-Gdański : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978
2. Antologia 120-u : wiersze na obchody, uroczystości i rocznice / zebrał i oprac. Adam Galiński. – Łódź : Poligrafika, 1947
3. Antologia współczesnej liryki świętokrzyskiej / wstęp Juliusz Nowak-Dłużewski. – [Kielce] : Kielecki Klub Literacki, 1947
4. Chłopi poeci : wybór wierszy. – Łódź : nakł. Związku Młodzieży Wiejskiej, 1945
5. Czytamy wiersze / wstęp, wybór, oprac. Janusz Maciejewski. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1970
6. Dziecko w poezji polskiej : wybór wierszy / wybór i wstęp Irena Słońska. – Warszawa : Nasza Księgarnia, 1963

7. Pieśni gniewne / wybór Estera Wodnarowa, Genowefa Słabek. – Warszawa : Iskry, 1962
8. Plon, niesiemy plon : materiały do obrzędu dożynek / oprac. Piotr Greniuk. – Łódź : nakł. Związku Młodzieży Wiejskiej, 1945
9. Poezja polska 1914-1939 : antologia / wybór i oprac. Ryszard Matuszewski, Seweryn Pollak. – Warszawa : Czytelnik, 1962
10. Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich : w dziesięciolecie jej powstania : zbiorowa praca historyczna i literacka żołnierzy S.B.S.K. – Londyn : Związek Żołnierzy S.B.S.K., 1951
11. Satyra prawdę mówi... 1918-1939 / oprac. Zbigniew Mitzner, Leon Pasternak. – Warszawa : Czytelnik, 1963
12. Wiersze i krajobrazy : antologia poetycka / oprac. Andrzej Lam, Jacek Trznadel. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1960

O Autorze

1. Balcerzan Edward. Poezja polska w latach 1918-1939. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1996
2. Bińczak Józef. Pogrzeb Młodożeńca // Dziennik Ludowy. – 1959, nr 33, s. 4
Toż.: Zarzewie. – 1959, nr 7, s. 7
3. Burek Tomasz. Głos Stanisława Młodożeńca : w stulecie urodzin // Sycyna. – 1995, nr 4, s. 4
4. Burek Tomasz. Sto lat temu urodził się Stanisław Młodożeniec : (urywek z wykładu TNS wygłoszonego w dniu 25 lutego 1995) // Zeszyty Sandomierskie. – 1995, nr 2, s. 14-15
5. Burkot Stanisław. Stanisław Młodożeniec : rzecz o chłopskim futuryście. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1985
6. Czyżewski Tytus. Pierwszy w awangardzie // Orka. – 1959, nr 6, s. 6
7. Dąbrowski Mieczysław. Trzy poetyckie oberki // Poezja. – 1980, nr 3, s. 107-114
8. Do nauczyciela : Stanisławowi Młodożeńcowi [w.] // W: Gisges Jan Maria. Zarzewie. – Warszawa : Czytelnik, 1959. – S. 37
9. Dobrocice Stanisława Młodożeńca wczoraj i dziś / oprac. Maria Małgorzata Wrońska, Jan Wroński. – Dobrocice : Towarzystwo im. Stanisława Młodożeńca, 2007
10. Dwudziestolecie międzywojenne / red. Sławomir Żurawski. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2009. – S. 166

11. Grzegorzczak Piotr. Twórcy i badacze kultury zmarli w 1959 roku // Znak. – 1961, nr 4, s. 511-551
12. Historia literatury światowej : XX wiek – poezja / red. Maria Szulc. – T. 7. – Kraków : PINNEX, 2005. – S. 25, 26, 55, 57, 58, 291, 295, 302, 324
13. Jaworski Stanisław. Awangarda. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1992
14. Kaptur-Kochańczyk Alina. Gdy nastali futuryści // Tygodnik Zamojski. – 1980, nr 15, s. 10
15. Kawalec Wincenty. W krainie Opatówki // Kamena. – 1964, nr 10, s. 3-4
16. Kędziora Andrzej. Encyklopedia ludzi Zamościa. – Zamość : Abacus, 2007. – S. 200
17. Klukowski Zygmunt. Ze wspomnień o Stanisławie Młodożeńcu // Kamena. – 1959, nr 23-24, s. 2
18. Kochańczyk Alina. Stanisław Młodożeniec 1895-1959 // Kalendarz Lubelski. – 1980, s. 125-126
19. Królikowski Bohdan. Młodożeniec w Zamościu, czyli pochwała prowincji // Kamena. – 1966, nr 20, s. 7
20. Kudyba Wojciech. Zamojskie wiersze Stanisława Młodożeńca // W: Literackie twarze Zamojszczyzny / pod red. Henryka Dudy, Edwarda Fiały, Marii Gorlińskiej. – Zamość : Officina Simonidis, 2009. – S. 71-77
21. Kuncewicz Piotr. Leksykon polskich pisarzy współczesnych. – T. 1 (A-M). – Warszawa : Graf-Punkt, 1995. – S. 600
22. Kuranc-Szymczak Magdalena. Kontakty Stanisława Młodożeńca z Zamościem // Zamojski Kwartalnik Kulturalny. – 2010, nr 4, s. 24-29
23. Kwiatkowski Jerzy. Dwudziestolecie międzywojenne. – Warszawa : PWN, 2001. – S. 22, 88-91, 105, 111, 509
24. Lam Andrzej. Polska awangarda poetycka : programy lat 1917-1923 : manifesty i protesty. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1969. – S. 179-180, 437-438
25. Leszczyńska-Pieniak Eliza. Zniszczyć przeszłość // Tygodnik Zamojski. – 1997, nr 8, s. 10
26. Literatura polska : przewodnik encyklopedyczny. – T. 1 (A-M). – Warszawa, PWN, 1984. – S. 679
27. Literatura polska : sztuka, teatr, kino, nauka : międzywojnie / red. Marian Szulc. – T. 7. – Warszawa : PINNEX, 2006. – S. 12, 57, 224, 234
28. Lublin literacki 1932-1982 : szkice i wspomnienia / pod red. Waldemara Michalskiego, Józefa Zięby. – Lublin: Wydawnictwo Literackie, 1984. – S. 107-114

29. Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939-1980 / pod red. Bolesława Klimaszewskiego. – Warszawa : Wydawnictwo Interpress, 1992. – S. 236-237
30. Młodożeniec Stanisław (1895 - 1959) // W: Polski słownik biograficzny / [red. nac. Emanuel Roztworowski] ; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii. - Wrocław ; Kraków [etc.] : Zakład Narodowy im. Ossolińskich. – T. 21 (1976). – S. 418-420
31. Moskalowa Alicja H. Futurysta na emigracji // Regiony. – 1994, nr 1, s. 133-138
32. Mścisz Ryszard. O dwujęzyczności poezji Stanisława Młodożeńca z okresu międzywojennego // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Seria Filologiczna: Historia Literatury. – 1998, z. 4, s. 95-107
33. Piętaś Stanisław. Czołowy chłopski poeta // Dziennik Ludowy. – 1957, nr 70, s. 8
34. Słownik pisarzy polskich / pod red. Arkadiusza Łatuska. – Kraków : Wydawnictwo Zielona Sowa, 2005. – S. 335
35. Słownik współczesnych pisarzy polskich / pod red. Ewy Korzeniewskiej. – T. 2. – Warszawa : PWN, 1964. – S. 491-493
36. Sobkowiak Czesław. Interpretacje wierszy o lecie // Akapit. – 2000, nr 2, s. 32-33
37. Stanisław Młodożeniec : bibliografia podmiotowo-przedmiotowa w wyborze / wybór i oprac. Małgorzata Pronobis ; Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Kielcach. – Kielce : Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka, 2009
38. Stanisław Młodożeniec o pobycie za granicą // Dziennik Ludowy. – 1957, nr 68, s. 2
39. Stradecki Janusz. W kręgu Skamandra. – Warszawa : PIW, 1977. – S. 25-26, 60, 121, 130, 222-223, 238, 285, 288
40. Szpakowska-Mądzik Irena. Nuta poetycka // Ikar. – 1995, nr 7/8, s. 50
41. Szyszka Bogdan. Szkolnictwo Zamościa w dwudziestoleciu międzywojennym. – Warszawa : PWN, 1987. – S. 91-92, 111
42. Śliwka Zdzisław. Przewartościowania i propozycje // Studia Kieleckie. Seria Filologiczna. - Nr 1, (1997), s. 61-71
43. Trojan Marian. Wspomnienie o Młodożeńcu // Orka. – 1960, nr 5, s. 3
44. U zamojskich bibliofilów // Kurier Lubelski. – 1958, nr 47, s. 3
45. Wiktor Jan. Wspomnienie o Stanisławie Młodożeńcu // Wieści. – 1959, nr 5, s. 5
46. Wojtała Renata. Tłumacz wobec poezji futurystów : o niemieckim przekładzie wiersza Stanisława Młodożeńca "W drodze" // Warsztaty Polonistyczne. – 2001, nr 3, s. 93-98

47. Wójcik Tomasz. Pisarze polscy XX wieku : sylwetki. – Warszawa : "Morex", 1995. – S. 86-87 : Stanisław Młodożeniec
48. Współcześni polscy pisarze i badacze literatury : słownik biobibliograficzny. – T. 5. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1997. – S. 443-446
49. Ze świata do Dobrocic // Zielony Sztandar. – 1957, nr 52, s. 4-5
50. Ziątek Zygmunt. Po raz drugi w dolinie małej wody : lokalność w prozie Stanisława Młodożeńca // Regiony. – 1996, nr 3, s. 144-150
51. Zieniewicz Andrzej. Zawijasy Młodożeńca // Poezja. – 1978, nr 7/8, s. 74-79

Renata Ożgo

Książnica Zamojska, 2015 r.